

Aanpak ondermijnende criminaliteit 2021-2022

'De kraan verder dichtdraaien'

INHOUD

Gebruikte begrippen / afkortingen	3
1. Inleiding	4
2. Ondermijning georganiseerd aanpakken	4
2.1 Ondermijning, een korte beschouwing	5
2.2 Welke rol heeft de gemeente in de aanpak?	5
2.3 Het samenwerkingsverband RIEC-Amsterdam-Amstelland	6
2.4 Regionale samenwerking	8
3. De aanpak in Diemen	9
3.1 Basis gelegd voor stevige aanpak ondermijning	9
3.2 Beeld van ondermijning in Diemen	9
4. De aanpak in 2021-2022: 'De kraan verder dichtdraaien'	10
4.1 Drie lijnen: voorkomen, vroegtijdig signaleren en effectief aanpakken	10
4.2 Ondermijning voorkomen	11
4.3 Ondermijning vroegtijdig signaleren	14
4.4 Ondermijning effectief aanpakken	17
4.5 Privacy en gegevensuitwisseling	21
4.6 Discussie over drugsbeleid	22
5. Organisatie, financiën en communicatie	22

* Foto voorpagina: Eindhovens Dagblad (2020)

GEBRUIKTE BEGRIPPEN/AFKORTINGEN

AcVZ:	Actiecentrum Veiligheid en Zorg
APV:	Algemene Plaatselijke Verordening
AVG:	Algemene Verordening Gegevensbescherming
AVIM:	Afdeling Vreemdelingen, Identificatie en Mensenhandel (politie)
BIBOB:	Bevordering Integriteitsbeoordelingen (door het) Openbaar Bestuur
BJSG:	Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens
BRP:	Basis Registratie Personen
DOR:	Digitaal Opkopers Register
DRR:	Dienst Regionale Recherche
FIOD:	Fiscale Inlichtingen en Opsporingsdienst
HIC:	High Impact Crimes
IRC:	Internet rechercheren
ISZW:	Inspectiedienst Sociale Zaken en Werkgelegenheid
KMAR:	Koninklijke Marechaussee
LAA:	Landelijke Aanpak Adreskwaliteit
LBB:	Landelijk Bureau Bibob
LSI:	Landelijke Stuurgroep Interventies
M (MMA):	Meld Misdaad Anoniem
MBP:	Meerjarenbeleidsplan Integrale Veiligheid
MEV:	Meld Een Vermoeden
OM:	Openbaar Ministerie
OMG:	Outlaw Motorcycle Gang
OSINT:	Open Source Intelligence
RIEC-AA:	Regionaal Informatie en Expertise Centrum Amsterdam-Amstelland
RNI:	Register Niet Ingezetenen
RPF:	Regionaal Platform Fraudebestrijding
RVP:	Regionaal Veiligheidsplan (Amsterdam-Amstelland)
SVB:	Sociale Verzekeringsbank
UWV:	Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen

1. INLEIDING

Dit document geeft inzicht in de aanpak van ondermijnende criminaliteit binnen de gemeente Diemen en beschrijft de integrale samenwerking en kansen voor de toekomst. Diemen wil de integrale aanpak van ondermijnende criminaliteit versterken. Eind 2018 heeft het RIEC Amsterdam-Amstelland voor de gemeente Diemen een ondermijningsbeeld vastgesteld. Het RIEC concludeerde dat het beeld dat in Diemen zichtbaar is vergelijkbaar is met dat van een gemeente met 80.000 inwoners. De gemeente Diemen heeft er voor gekozen om de capaciteit en middelen meer in lijn te brengen met de ernst van de problematiek en in te zetten op het versterken van de eigen organisatie en het intensiveren van de samenwerking met partners.

De aanpak van ondermijnende criminaliteit is als één van de prioriteiten opgenomen in zowel het landelijk, regionaal als lokaal veiligheidsbeleid. In het lokale kader, het Meerjarenbeleidsplan integrale veiligheid 2019-2022 (MBP), wordt als doelstelling in het kader van ondermijning specifiek genoemd: *"het zoveel mogelijk tegengaan, verstoren en beëindigen van georganiseerde criminaliteit en ondermijnende activiteiten, met de focus op drugs- en mensenhandel. Het tegengaan van de verwevenheid van de onder- en bovenwereld en het voorkomen van innesteling in wijken en buurten. Het aanpakken van niet transparante en criminele geldstromen, fraude en witwassen. Het wegnemen van onderliggende gelegenheidsstructuren en de sociale voedingsbodem die criminele activiteiten bevorderen en de aanpak van moeilijk vervangbare criminele dienstverleners"* (Diemen, 2020).

De aanpak in Diemen is gericht op het voorkomen, vroegtijdig signaleren en effectief aanpakken van ondermijnende criminaliteit. Dit in goede samenwerking met veiligheidspartners, andere maatschappelijke partijen, inwoners en ondernemers. Daarbij wil Diemen niet blijven dweilen, maar de kraan van ondermijnende criminaliteit steeds verder dichtdraaien. Er zal dus steeds meer nadruk komen op het voorkomen van ondermijnende criminaliteit.

Inmiddels zijn er mede door de Diemense methodiek 'Scheerlicht' al goede stappen gezet om de speelruimte binnen de ondermijnende criminaliteit verder te verkleinen. Door middel van casustafels, adresonderzoeken, huisbezoeken en een brede samenwerking van partners wordt informatie over mogelijke misstanden verzameld en gedeeld. Daarna kunnen gerichte interventies plaatsvinden. Desondanks is er nog veel winst te behalen in het vergroten van de bestuurlijke en maatschappelijke weerbaarheid om de criminaliteit een halt toe te roepen. In het MBP is de aanpak ondermijning als lokale prioriteit opgenomen en worden er diverse aanbevelingen gedaan. In dit plan van aanpak worden deze acties nader uitgewerkt voor de periode 2021-2022.

2. ONDERMIJNING GEORGANISEERD AANPAKKEN

In dit hoofdstuk wordt het begrip ondermijning en de gemeentelijke rol bij de aanpak daarvan beschreven. Daarna wordt ingegaan op de regionale samenwerking.

2.1 Ondermijning, een korte beschouwing

Ondermijnende criminaliteit kent vele vormen en deze worden gebundeld tot een containerbegrip met de term 'ondermijning'. Kenmerkend bij ondermijning is de link met (verschijningsvormen van) misdaad waarbij de illegale onderwereld verweven is met de legale bovenwereld. Ondermijning is dus een complex begrip dat niet exact te definiëren valt. De volgende definitie geeft het echter goed weer: *"Ondermijning betekent dat door middel van het gebruik van kennis, toegang, positie, vertrouwen, geweld, dreiging of intimidatie wordt getracht om geldelijk gewin of macht te verkrijgen. Dit gebeurt op*

zodanige wijze dat legale samenlevingssystemen worden aangetast en hun beoogde werking niet kan worden gegarandeerd” (Lelystad, 2019¹).

In het VNG-essay 'De andere kant van de medaille' (2019) over ondermijnende criminaliteit geeft prof. dr. Hans Boutellier aan dat de reguliere criminaliteit aantoonbaar afneemt, maar meer onzichtbare vormen juist toenemen. Het zijn illegale activiteiten die relatief weinig directe slachtoffers maken. Ze maken vooral inbreuk op systemen: op de economie, op internet, op de infrastructuur, op de democratische rechtsstaat, op de samenleving. Boutellier, Van Steden, Eski & Boelens beschreven dat eerder al als: "Geen high impact crime, maar hidden impact crime"². Boutellier wijst erop dat in deze relatief nieuwe, verborgen vormen van criminaliteit illegale activiteiten en reguliere functies naar elkaar toegroeien. Vanaf de ene kant is sprake van regelrecht crimineel gedrag dat vaak samenhangt met drugscriminaliteit (productie, afvaldump, handel en consumptie). Het gaat daarbij vaak om fluide criminele groepen (netwerken), die uit zijn op economisch gewin. Er gaat veel geld in om, waarmee vastgoed wordt gekocht, jongeren worden geronseld en functionarissen worden omgekocht. En af en toe valt er een slachtoffer bij de (onbedoelde) liquidatie van een concurrent.

Vanaf de andere kant, concludeert Boutellier, ontwikkelt zich omstreden en onwenselijk gedrag op basis van reguliere activiteiten of ondernemingen. Denk aan autoverhuurbedrijven, makelaars, boeren met leegstaande loodsen, recreatieparkhouders en wat dies meer zij. Vaak ontbreekt de morele remming of de handhaving en het toezicht om te voorkomen dat er een proces van afglijden ontstaat. Er kan ook sprake zijn van afkeer van overheidsgezag of van verloedering of puur berekenend gedrag. Er ontstaat zo een voedingsbodem die ondersteunend is aan criminele (drugs) handel. Van twee kanten ontstaat een veld van (illegale) activiteiten waar het lokale bestuur zich verantwoordelijk voor voelt, en waarvoor het nog zoeken is naar de juiste strategieën.

Als ondermijning teveel de overhand krijgt in de samenleving kan dit ertoe leiden dat mensen steeds minder vertrouwen hebben in de overheid. Daarnaast komen de veiligheid en leefbaarheid ernstig in het geding. Er kan ook sprake zijn van een 'normvervaging' onder legale partijen. Burgers en legale partijen kunnen door ondermijning betrokken raken bij criminele activiteiten. Bijvoorbeeld omdat criminelen hen onder druk zetten en voor het financiële gewin kiezen en met hen in zee gaan. Vaak zijn de meest kwetsbare inwoners hier gevoelig voor, zoals jongeren zonder perspectief, jongeren met een licht verstandelijke beperking of mensen die grote schulden hebben. Ondernemers die niet willen meewerken aan illegale activiteiten worden bedreigd. Mensenhandel maakt veel slachtoffers; arbeidsmigranten worden uitgebuit en veelal jonge vrouwen worden slachtoffer van illegale, gedwongen prostitutie.

Maar ook anderen kunnen direct of indirect slachtoffer zijn van ondermijnende criminaliteit. Denk aan woningzoekenden die jarenlang tevergeefs een woning zoeken, terwijl criminelen talloze woningen misbruiken voor hun illegale praktijken of als niet-ingeschrevenen een woning als schuilplaats gebruiken. Ondernemers krijgen door ondermijnende criminaliteit te maken met oneerlijke concurrentie. Zij zijn niet opgewassen tegen ondernemers die dezelfde producten kunnen aanbieden tegen veel lagere bedragen, omdat het bedrijf primair gebruikt wordt voor witwaspraktijken. Ondermijnende criminaliteit zorgt ook voor onveiligheid in de buurten. Hennepkwekerijen in woningen zijn veelal brandgevaarlijk en trekken ook andere criminaliteit aan. Afrekeningen in het criminele circuit kunnen ook onschuldige slachtoffers in de buurt maken en zorgen voor een groot gevoel van onveiligheid. Er is dus alle reden om ondermijnende criminaliteit met kracht te bestrijden.

¹ Plan van aanpak ondermijning, Gemeente Lelystad (2019-2020).

² Weerbare wijken tegen ondermijning, Utrecht, juli 2019.

2.2 Welke rol heeft de gemeente in de aanpak?

De gemeente voert de regie op het lokale veiligheidsdomein, waaronder ook de georganiseerde aanpak van ondermijning valt. De essentie van de aanpak van ondermijning is het zorgen voor barrières zodat ondermijnende criminaliteit zo veel mogelijk voorkomen of verstoord wordt. De gemeente heeft daarnaast ook een regiefunctie als het gaat om het stimuleren van een preventieve en integrale aanpak. In Diemen is daar met Scheerlicht al een goede stap mee gezet. Met een gedegen aanpak wordt een nieuwe aanwas van criminelen buiten de gemeente gehouden en kunnen criminele ingezetenen worden gesignaleerd en geweerd. Ondermijning is effectief aan te pakken met goede bestuurlijke instrumenten, zoals de toepassing van een goed Bibob-beleid, het exploitatiestelsel voor horeca, de aanpak van woonfraude (Scheerlicht) een goede bestuurlijke weerbaarheid en bovenal door een goede (lokale) integrale samenwerking met burgers, bedrijven en veiligheidspartners. Daarbij is het ook belangrijk de voedingsbodem voor ondermijning te beperken door een goede sociaal-maatschappelijke aanpak van problemen, met name bij kwetsbare groepen die gevoelig zijn voor deelname aan criminele activiteiten.

Van belang in de gemeentelijke aanpak is het toezicht en de handhaving waarbij we signaleren en mensen uit de anonimiteit halen. De gemeente beschikt over veel informatie en op basis van meldingen en/of signalen worden dossiers opgebouwd op adresniveau. Dossiers worden gevuld met informatie vanuit de samenwerkingspartners waardoor informatie aan elkaar gekoppeld wordt en er een compleet beeld ontstaat. Om integraal informatie te delen binnen de aanpak woonfraude is in 2019 het vernieuwde convenant 'Doorzon' opgesteld. Gemeente breed zal er ook aandacht moeten zijn voor bestuurlijke weerbaarheid. Ambtenaren, bestuurders en politici kunnen soms ongewild of onbewust betrokken raken bij criminele elementen. Van belang is dat signalen van ondermijning (tijdig) worden gezien in de gemeentelijke organisatie. De bestuurlijke aanpak vervangt niet de strafrechtelijke aanpak maar in het gunstigste geval kunnen beiden elkaar versterken.

2.3 Het samenwerkingsverband RIEC-Amsterdam-Amstelland

De gemeente Diemen is op meerdere vlakken actief als het gaat om de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Op dit moment worden voor het overgrote deel de meeste symptomen en trends zichtbaar door de methodiek Scheerlicht. Voor verrijking van de signalen en voor een integrale aanpak van ondermijning is het RIEC Amsterdam-Amstelland (Regionaal Informatie en Expertise Centrum) van groot belang.

Het RIEC Amsterdam-Amstelland is het regionale samenwerkingsverband in de ondermijningsaanpak tussen de volgende convenantpartners: gemeenten, provincies, Openbaar Ministerie, politie, belastingdienst, douane, FIOD, Inspectie Sociale Zaken en Werkgelegenheid (ISZW), Koninklijke Marechaussee en het Uitvoeringsinstituut Werknemersverzekeringen (UWV). Het RIEC Amsterdam-Amstelland heeft binnen het samenwerkingsverband besloten om de focus te leggen op de thema's uit het hieronder weergegeven zesluik. Het zesluik zet in op een aanpak onder drie versterkingslijnen:

1. Het verstoren van criminele geldstromen;
2. Het aanpakken van cruciale schakels, ofwel criminele dienstverleners/ondernemers;
3. Het aanpakken van criminele doorgroeiërs en rekruteringsprocessen.

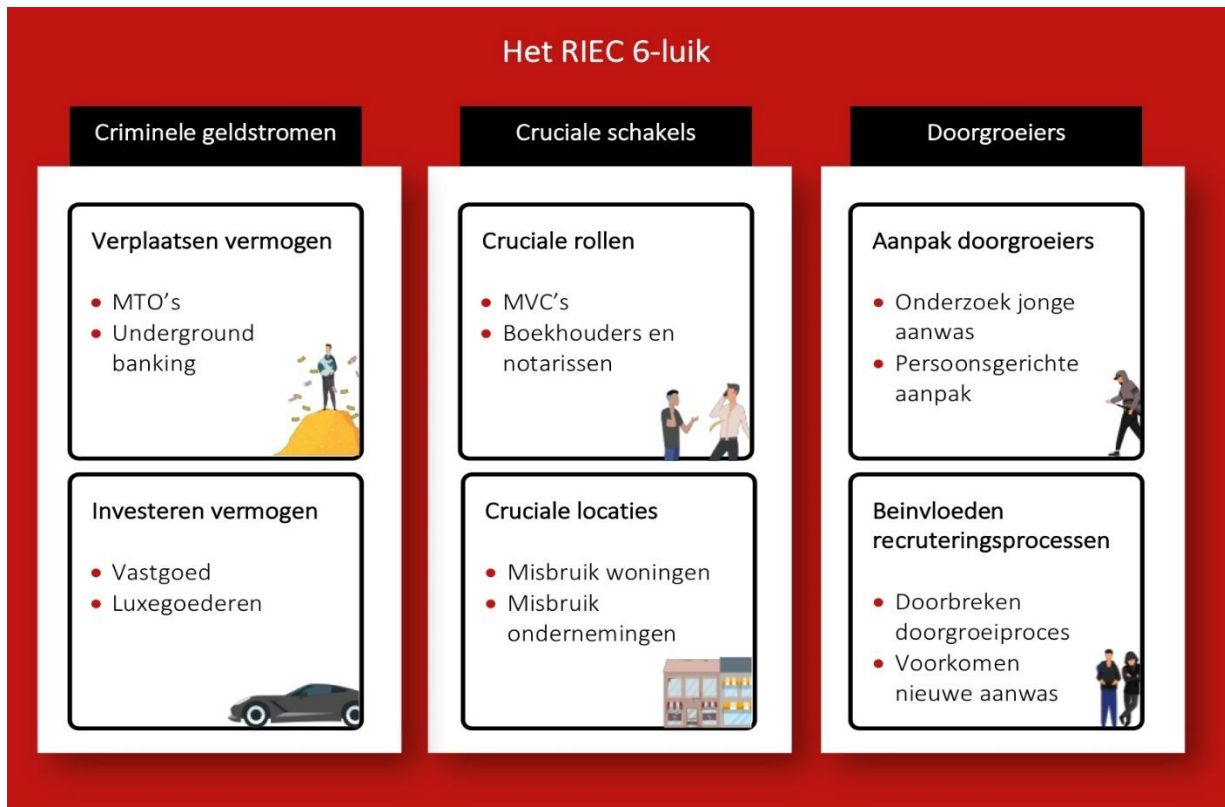

Fig. 1. Versterkingslijnen RIEC zesluik (Bron: RIEC-AA)

In de ondermijnende criminaliteit is geld een belangrijke factor. Om ondermijning effectief tegen te gaan dienen de criminele geldstromen verstoord te worden. Crimineel vermogen wordt bijvoorbeeld verplaatst via illegale geldtransferkantoren waardoor mensen gefaciliteerd worden zonder dat dit (direct) zichtbaar is. Met crimineel vermogen wordt geïnvesteerd in de vorm van luxe goederen en de aankoop van vastgoed.

Personen die crimineel geld beschikbaar stellen of legale ondernemers die illegale praktijken faciliteren, worden cruciale schakels genoemd. Personen die grote geldtransacties verwerken zijn bijzonder kwetsbaar en kunnen bij onvoldoende integriteit vatbaar worden voor criminelen. Denk hierbij aan notarissen en bijvoorbeeld boekhouders. Het is belangrijk om deze goed in kaart te brengen en zicht te houden op financiële geldstromen van bijvoorbeeld ondernemers. Daarnaast is ook zichtbaar dat woningen en bedrijfspanden worden gebruikt om criminele activiteiten te ontplooiën. Een legaal gehuurde woning vol met hennepplanten is een eenvoudig voorbeeld van zich vermengende onder- en bovenwereld.

Van criminaliteit waar snel en makkelijk veel geld wordt gegenereerd is de aantrekkingskracht groot. Dit kan zorgen voor nieuwe jonge aanwas die zelfstandig dan wel gedwongen betrokken raakt bij criminele structuren. Ondermijning wordt effectief bestreden als nieuwe aanwas wordt voorkomen en het groeiproces wordt doorbroken.

Het zesluik maakt zichtbaar dat bijvoorbeeld niet alleen het aanpakken van woonfraude een doel is, maar juist ook om degene aan te pakken, die achter de schermen aan de touwtjes trekt. Zo richt de aanpak zich dus ook op malafide woningbemiddelaars.

In het zesluik zijn drie hoofdgroepen weergegeven, namelijk: criminele geldstromen, cruciale schakels en doorgroeiers. Deze hoofdgroepen worden in de nieuwe aanpak gezien als projectgroep die straks, in de nieuwe setting met het informatieplein en de Ondermijningsbrigade, de complexe integrale casuïstiek gaan oppakken.

2.4 Regionale samenwerking

De Amstelland-gemeenten gaan de komende tijd nauwer samenwerken met het RIEC. Het RIEC heeft als taak om ondermijnende criminaliteit effectief te bestrijden binnen onze regio. Het RIEC is daarnaast een belangrijke bindende factor, omdat het informatie, expertise en krachten van verschillende overheidsinstanties verbindt. De burgemeester van Diemen is lid van de regionale stuurgroep en daarnaast ook portefeuillehouder ondermijning namens de Amstelland-gemeenten. De regionale aanpak in de Amstelland-gemeenten wordt uitgevoerd onder aansturing van de portefeuillehouder. De gemeente Amstelveen heeft een strategisch adviseur ondermijning die vertegenwoordigd is in de tactische stuurgroep RIEC-AA en zij geeft sturing aan de uitvoering van de aanpak. Daarnaast zijn vanuit de versterkingsgelden Amstelland twee projectleiders en een informatiecoördinator (0,5) aangesteld. Om vanuit het RIEC de verbinding met de Amstelland-gemeenten te behouden heeft het RIEC een accountmanager aangesteld.

In de Amstelland-gemeenten kennen we drie lokale driehoeken, te weten: Aalsmeer/Uithoorn, Amstelveen en Diemen/Ouder-Amstel. Vanuit de lokale driehoeken wordt sturing gegeven aan de aanpak van ondermijnende criminaliteit. Vanaf 2021 zal er tevens analoog aan Amsterdam tweemaal per jaar een Amstellanddriehoek georganiseerd worden om de aanpak in de regio eenduidig te laten verlopen. Op provinciaal niveau is de burgemeester van Diemen vertegenwoordigd in de 'koplopersgroep ondermijning'. De provincie Noord-Holland steunt met een speciaal programma actief de lokale en regionale aanpak van ondermijning.

De beleidsmatige uitvoering is bij het regionaal projectteam belegd waarin de vijf gemeenten en het RIEC vertegenwoordigd zijn. In het projectteam wordt de voortgang van de regionale acties besproken en het team vormt de verbinding tussen lokaal en regionaal. De uitvoering van de ondermijningsaanpak wordt lokaal door de gemeente Diemen zelf ingevuld.

Fig. 2 De regionale samenwerking m.b.t. de aanpak van ondermijning

3. DE AANPAK IN DIEMEN

De ondermijnende criminaliteit wordt in Diemen al voortvarend tegengegaan en de aanpak begint steeds meer structureel vorm te krijgen. In- en extern wordt er door professionals samengewerkt om de aanpak steeds verder uit te breiden. Dit hoofdstuk beschrijft de aanpak van ondermijning in Diemen.

3.1 Basis gelegd voor stevige aanpak ondermijning

In Diemen is de afgelopen jaren een goede basis gelegd voor een stevige aanpak van ondermijnende criminaliteit. Met de methodiek Scheerlicht is meer zicht en grip gekomen op de problematiek. Daarnaast zijn het instrumentarium en de interne organisatie versterkt. Cruciaal is ook de intensieve en goede samenwerking met de politie. Het basisteam Diemen/Ouder-Amstel geeft prioriteit aan de aanpak van ondermijning en levert een belangrijke bijdrage aan de methodiek Scheerlicht en het actieve sluitingsbeleid van panden waar criminele (drugs)activiteiten plaatsvinden. De afgelopen tijd is ook een nauwere samenwerking met de Dienst Regionale Recherche tot stand gekomen. De afgelopen jaren is ook geïnvesteerd in versterking van de regionale samenwerking, de samenwerking met het RIEC en nauwere contacten met het AcVZ. Daarmee is er in Diemen een verbreding van de aanpak gekomen en is er meer nadruk gelegd op preventie en informatiedeling.

3.2 Beeld van ondermijning in Diemen

In Diemen is er periodiek een lokaal ondermijningsoverleg tussen de politie, de gemeente Diemen en het RIEC. Daarin wordt ook het actuele ondermijningsbeeld gedeeld. Hieruit komt naar voren dat vooral de volgende fenomenen zichtbaar zijn in Diemen:

- Productie van en handel in drugs;
- Diverse vormen van mensenhandel;
- Vele vormen van woonfraude;
- Financieel-economische criminaliteit;
- Criminele samenwerkingsverbanden;
- Cybercrime;
- Wapengeweld en wapenbezit, bedreiging en intimidatie;
- Witwassen en verdachte financiële transacties.

Deze signalen zijn voornamelijk zichtbaar in: vastgoed (woningen en bedrijfspanden), de autobranche, (thuis)prostitutie, horeca en bijvoorbeeld bij de import en export van goederen. De aanpak in Diemen richt zich op al deze fenomenen, met de focus op drugscriminaliteit en mensenhandel als de meest voorkomende ondermijnende activiteiten. In de praktijk zien wij echter dat er tussen al deze fenomenen verbanden zijn. Criminelen richten zich vaak op meerdere activiteiten. Daarom blijft een brede aanpak van ondermijnende criminaliteit noodzakelijk.

Ondanks dat veel criminele activiteiten in Diemen niet (van oorsprong) lokaal of wijkgebonden zijn, blijft het belangrijk ook in Diemen de voedingsbodem voor ondermijnende criminaliteit klein te houden en te voorkomen dat mensen in de criminaliteit terecht komen. Daarnaast is het essentieel dat criminelen letterlijk én figuurlijk niet de ruimte krijgen hun criminele activiteiten in Diemen te ontplooiën. Daarom besteedt Diemen veel aandacht aan het voorkomen en aanpakken van misbruik van panden voor ondermijnende activiteiten.

4. DE AANPAK IN 2021-2022: 'DE KRAAN VERDER DICHTDRAAIEN'

Dit hoofdstuk beschrijft de aanpak van ondermijning in Diemen in de komende twee jaar. Daarnaast wordt stilgestaan bij privacy en gegevensuitwisseling en de discussie over het drugsbeleid.

4.1 Drie lijnen: voorkomen, vroegtijdig signaleren en effectief aanpakken

De aanpak in Diemen is gericht op het voorkomen, vroegtijdig signaleren en effectief aanpakken van ondermijnende criminaliteit. Dit in goede samenwerking met onze veiligheidspartners, andere maatschappelijke partijen, inwoners en ondernemers. Na een goede start met de ondermijningsaanpak in Diemen willen we de komende jaren een volgende stap zetten en de kraan van ondermijnende criminaliteit verder dichtdraaien. Voor de periode 2021-2022 zetten we in op de volgende punten:

<p>Ondermijning voorkomen</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Preventie en persoonsgerichte aanpak • Zorg en ondersteuning • Bewustwording (voorlichting en campagnes) • Toepassen en uitbreiding Bibob • Screening van huurders • Vergunningplicht APV • Burgerzaken als poortwachter • Detentie en terugkeer • Onderzoek naar bestuurlijke weerbaarheid
<p>Ondermijning vroegtijdig signaleren</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Voortzetten methodiek Scheerlicht • Inzetten TNO-tool spookbewoning • 'Oren en ogen' binnen en buiten de organisatie • Digitaal Opkopers Register (DOR) • Laagdrempelig melden van misstanden • Datagedreven aanpak van adres- en woonfraude • Toepassen Open Source Intelligence in onderzoeken • Actieve deelname aan projectgroep 'Misbruik woningen' • Informatieplein Amstelland RIEC • Integraal analyseteam RIEC • Nationaal en Regionaal Inlichtingenbeeld Ondermijning (NIBO/RIBO) • Inzet Ondermijningsbrigade • Samenwerking met het MIT (Multidisciplinair Interventieteam)
<p>Ondermijning effectief aanpakken</p> 	<ul style="list-style-type: none"> • Inzetten bestuurlijke interventies • Sluitingsbeleid uitbreiden • Onderzoek ABC-aanpak hennep • Bestuurlijk afpakken • Illegale prostitutie/mensenhandel • Voortzetting Out of the Box

4.2 Ondermijning voorkomen

4.2.1 Preventie en persoonsgerichte aanpak

Preventie en zorg zijn essentieel bij de aanpak van ondermijning. Allereerst is het van belang dat de gemeente in de breedte blijft investeren in een sterk sociaal beleid, onderwijs, leefbare buurten en community building. Ook bedrijven, brancheorganisaties en inwoners hebben een belangrijke verantwoordelijkheid om zelf ondermijning te voorkomen in hun omgeving of beroepsgroep. De maatschappelijke voedingsbodem voor georganiseerde, ondermijnende criminaliteit kan alleen verkleind worden door een 'brede maatschappelijke coalitie tegen ondermijning'. In de preventieve aanpak is aandacht voor kwetsbare mensen en gezinnen essentieel. Deze kunnen in het bijzonder vatbaar zijn voor de verleidingen van de criminaliteit. Daarom is er de afgelopen jaren geïnvesteerd in betere contacten en afspraken met het Sociaal Team Diemen (voorheen het Brede HOED Team) en het regionale Actiecentrum Veiligheid en Zorg (AcVZ).

Vanuit het AcVZ wordt de persoonsgerichte aanpak vormgegeven zoals bij de Top400/Top600-aanpak. Hiervoor is ook regionaal 3 miljoen euro extra beschikbaar gekomen vanuit het Landelijke Ondermijningsfonds. Ook de Amstelland-gemeenten leveren nu een bijdrage aan de financiering van het AcVZ en maken meer gebruik van de expertise en diensten van dit centrum. Nu de criteria zijn uitgebreid, bevat de Top600 ook personen die drugsgerelateerde criminaliteit hebben gepleegd. De aanpak is gericht op het voorkomen dat personen (verder) doorgroeien in de drugscriminaliteit en overgaan tot excessief geweld. Het doel van de aanpak is het verminderen van recidive, perspectief bieden en hulp geven aan het gezin van deze personen om te voorkomen dat broertjes en zusjes in de criminaliteit geraken of doorgroeien.

Om meer inzicht te krijgen in de specifieke problematiek van drugscriminaliteit en geweld en om effectieve interventies te ontwikkelen, loopt momenteel een regionale pilot onder de nieuwe instromers. Het AcVZ en het RIEC wisselen meer kennis en ervaring uit. Begin 2021 is een verbindingsfunctionaris en regisseur Top600/Top400 voor Diemen/Ouder-Amstel gestart. Deze zal zich ook richten op de groep risicjongeren die nog niet geplaatst is op de Top600/Top400 lijst, maar wel extra aandacht behoeft.

Voor de aanpak van personen die doorgroeien in de drugscriminaliteit is het nodig in beeld te brengen wat een aantrekkelijk alternatief voor criminaliteit is. Doorgroeiërs hebben doorgaans een succeservaring opgedaan in het criminele circuit en een afstand tot de 'werkende' samenleving opgebouwd. Deze doelgroep heeft daarom perspectief op een 'carrièreswitch' nodig die hen aanspreekt en geen afbreuk doet aan de status die ze binnen hun netwerk hebben verkregen. Een projectgroep van regionale experts gaan hierop inzetten door de bestaande vormen van toeleiding naar de arbeidsmarkt 'doorgroeiërs-proof' te maken en dit aanbod zo nodig te verruimen. Ook onderzoekt de projectgroep de mogelijkheden om in avondbesteding te voorzien om te zorgen dat deze jonge mensen, juist op het moment dat zij normaal gesproken actief zouden zijn met bijvoorbeeld het koerieren van drugs, een ander perspectief kan worden geboden.

Op regionaal niveau wordt de komende twee jaar daarnaast gewerkt aan nieuwe preventieve programma's en activiteiten. Zo is er extra aandacht voor de problematiek van jongeren met een lichte verstandelijke beperking. Uit onderzoek blijkt dat veel jongeren die actief zijn in de drugscriminaliteit een licht verstandelijke beperking hebben. Gekeken wordt welke specifieke aanpak nodig is om deze doelgroep beter te helpen. In 2021 zal de Veiligheidsregio Amsterdam-Amstelland een haalbaarheidsonderzoek doen naar de komst van een veiligheidseducatiecentrum in de regio waar bezoekers (vooral jongeren) zich bewust worden van veiligheidsrisico's en oplossingen. Een dergelijk concept van een 'Risk Factory', wordt al in andere regio's met succes toegepast. De regio Amsterdam-Amstelland en daarmee ook de gemeente Diemen wil ook aandacht geven aan ondermijnende criminaliteit in dit veiligheidseducatiecentrum.

4.2.2 Zorg en ondersteuning

Vanuit de methodiek Scheerlicht worden medewerkers van het Sociaal Team Diemen, AcVZ en andere (zorg)partners betrokken bij het constateren van misstanden. Vanaf de start van de pilot is er al iemand van Team Sociale Zaken aanwezig in het casusteam. Dit is uitgebreid met iemand van Team Samenleving. Daardoor wordt vroegtijdig in het onderzoek gekeken naar een eventuele zorgvraag. Bij het signaleren en verwijzen kunnen we nu ook betere hulp voor slachtoffers organiseren. Zo kunnen signalen van mensenhandel gemeld worden bij de AVIM, die specifieke expertise heeft en zorg en opvang kan organiseren. Daarnaast doen zij onderzoek naar bijvoorbeeld prostitutie en mensenhandel.

4.2.3 Bewustwording (voorlichting en campagnes)

De komende twee jaren zullen we met voorlichting en speciale (sociale media) campagnes werken aan meer bewustwording onder inwoners en ondernemers van de verschillende verschijningsvormen en de effecten van ondermijnende criminaliteit. Wij sluiten aan bij de campagnes van Meld Misdaad Anoniem, het RIEC en landelijke campagnes, bijvoorbeeld gericht op het misbruik van woningen en bedrijfspanden door criminelen. Hierbij zal nadrukkelijk aandacht zijn voor het melden van signalen. In samenwerking met 'Ondernemend Diemen' zullen we ons specifiek richten op het weerbaar en bewust maken van ondernemers in Diemen.

4.2.4 Toepassen en uitbreiding Bibob

Met de Wet Bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob) wordt het openbaar bestuur in staat gesteld zich te beschermen tegen het risico dat criminele activiteiten worden gefaciliteerd bij het verlenen van vergunningen en subsidies en het gunnen van opdrachten in het kader van aanbestedingen. In 2020 is naast de wijziging van de Wet Bibob ook een wijziging van het Besluit justitiële en strafvorderlijke gegevens (Bjsg) in werking getreden. Beide regelingen zorgen ervoor dat gemeenten, provincies en het Rijk nog beter hun eigen Bibob-onderzoek kunnen doen. Zij kunnen voortaan de justitiële antecedenten nagaan van de personen die achter de schermen feitelijke zeggenschap hebben over degene die de vergunning heeft aangevraagd. De mogelijkheid voor Bibob-onderzoek is nu uitgebreid naar alle overheidsopdrachten en beperkt het zich niet langer tot de sectoren bouw, ICT en milieu. Verder is Bibob-onderzoek nu mogelijk naar vastgoedtransacties in het geval van overdracht van erfpacht. Daarnaast regelt de wetswijziging diverse andere bevoegdheden om de Wet Bibob effectiever te kunnen toepassen. Zo kan het Landelijk Bureau Bibob overheidsinstanties tippen de Wet Bibob toe te passen als het relevante informatie heeft over strafbare feiten.

Momenteel wordt ook gewerkt aan een volgende wijziging van de Wet Bibob, de tweede tranche: Die zorgt voor verruiming van uitwisseling van informatie tussen het Landelijk Bureau Bibob en bestuursorganen, en tussen bestuursorganen onderling. De gemeente Diemen zal haar Bibob-beleidsregels aanpassen aan deze wetswijzigingen, zodat er optimaal gebruik kan worden gemaakt van de nieuwe onderzoeksmogelijkheden. Daarnaast gaan we intensiever samenwerken en expertise uitwisselen met de gemeente Amsterdam, de andere Amstelland-gemeenten en het RIEC als het gaat om het effectiever toepassen van de Bibob-mogelijkheden.

4.2.5 Screening van huurders

Eigenaren en verhuurders van panden hebben een verantwoordelijkheid hun potentiële huurders beter te screenen om zo criminelen te weren uit hun panden. Dat gebeurt nog onvoldoende. Soms doordat ze zich te weinig bewust zijn van de gevolgen van onvoldoende screening, soms door laksheid, soms door kwaadwillendheid. Malafide woningbemiddelaars zijn ook in onze regio een groot probleem. Diemen en de regio voeren daarom een actieve lobby voor nieuwe landelijke maatregelen op dit terrein, met name voor een werkbaar alternatief waarbij verhuurders hun potentiële huurders beter kunnen screenen. Bijvoorbeeld om te voorkomen dat valse papieren gebruikt kunnen worden om huurcontracten te krijgen. In het verleden bestond het zogenaamde

stoplichtmodel waarbij potentiële huurders door de politie gescreend konden worden. Dat is nu wettelijk verboden, maar een werkbaar alternatief is hard nodig. Te denken valt ook aan een landelijke zwarte lijst van criminele huurders en malafide woningbemiddelaars. Ook zou een betere informatiedeling tussen instanties mogelijk moeten zijn. Zo zou ook bij particuliere huur de belastingdienst inkomensgegevens kunnen leveren om potentiële huurders te screenen en malafide huurders te weren. Zolang er nog geen nieuwe landelijke maatregelen worden getroffen, zal Diemen op basis van de huidige mogelijkheden eigenaren en verhuurders informeren over en aanspreken op hun verantwoordelijkheid potentiële huurders te screenen. Dit betekent dat bijvoorbeeld werkgeversverklaringen en identiteitsdocumenten beter gecontroleerd moeten worden.

4.2.6 Vergunningplicht APV

In 2020 is de gemeenteraad akkoord gegaan met een aantal wijzigingen van de Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Eén van de wijzigingen is de toevoeging van een zogenaamd 'ondermijningsartikel'. Dit artikel vormt een verdere versterking van het bestuurlijke instrumentarium om ondermijnende criminaliteit preventief aan te pakken. Er zijn situaties waarin overheidstoezicht gewenst en noodzakelijk is, omdat een specifiek bedrijf of branche in relatie wordt gebracht met criminele ondermijnende activiteiten. Door het toevoegen van bovenstaande bepaling aan de APV heeft de burgemeester nu de mogelijkheid om gebouwen (panden), gebieden of bedrijfsmatige activiteiten (branches) aan te wijzen waarvoor een vergunningplicht gaat gelden. Bij de aanvraag om een vergunning kan bovendien de Wet Bibob worden ingezet, waardoor zicht ontstaat op de exploitant, zijn zakelijke relaties en de wijze van financiering van het bedrijf. In de komende twee jaar wordt vastgesteld of en hoe deze vergunningsplicht in Diemen kan worden ingesteld.

4.2.7 Burgerzaken als poortwachter

Burgerzaken heeft een poortwachtersfunctie voor de Basisregistratie Personen (BRP) en is daarmee ook een poortwachter bij het voorkomen van ondermijnende criminaliteit in panden. De poortwachtersfunctie heeft tot doel de gegevens in de BRP zo zuiver mogelijk te houden. Immers als de gegevens in een basisregistratie niet actueel, juist en volledig zijn dan verliest het de waarde van een basisregistratie. Daarom worden medewerkers van Burgerzaken getraind door de marechaussee en zijn alle medewerkers op hetzelfde minimum kwaliteitsniveau gebracht om adres- en identiteitsfraude te kunnen herkennen. Daardoor zijn zij nu in staat om bij twijfel of vermoedens van (pogingen tot) fraude de noodzakelijke tijd te nemen om aanvullende informatie te vergaren met gerichte vragen of zelfs 'in de wacht te zetten', al dan niet ondersteund door medewerkers uit de backoffice. Vanuit deze basis borgt Burgerzaken kennis en vaardigheden door het opnemen van bewustwording als vast agendapunt van het werkoverleg. Tevens worden vanuit Scheerlicht regelmatig ervaringen teruggekoppeld aan de toezichthouder BRP op Burgerzaken. De extra aandacht voor adres- en identiteitsfraude heeft geleid tot een intensieve samenwerking met de regionale recherche (DRR). Naar aanleiding van aangiftes (door de gemeente) van fraude worden gezamenlijk woningen bezocht.

4.2.8 Detentie en terugkeer

De gemeente heeft afspraken gemaakt met het AcVz als het gaat om de terugkeer van gedetineerden. Het AcVZ, de Dienst Justitiële Inrichtingen en straf- en zorgpartners werken tijdens de detentie aan een plan van aanpak voor de terugkeer van een gedetineerde, zodat de overgang zo goed mogelijk verloopt en recidive wordt voorkomen. Voor de groep gedetineerden die tijdens detentie doorgaat met criminele activiteiten, werken de politie, het OM, de reclassering, het Ministerie van Justitie en Veiligheid en andere betrokken partijen samen om dit te doorbreken.

4.2.9 Onderzoek naar bestuurlijke weerbaarheid

Diemen zal net zoals de andere Amstelland-gemeenten in 2021 een scan laten verrichten naar bestuurlijke weerbaarheid. Deze scan wordt vanuit het RIEC aangeboden vanuit de extra versterkingsgelden voor de regio. Met de scan kunnen we beter inzicht krijgen in het eigen bewustzijn

en de betrokkenheid op ondermijning, de informatiepositie, de inzet van bestuurlijk instrumentarium en handhaving, de veilige publieke taak en informatie- en digitale weerbaarheid.

4.3 Ondermijning vroegtijdig signaleren

4.3.1 Voortzetten methodiek Scheerlicht

Diemen heeft een eigen succesvolle methodiek ontwikkeld als het gaat om het signaleren en aanpakken van ondermijnende criminaliteit in het licht van woonfraude. Bij de methodiek werkt de gemeente samen met andere partners zoals de politie, Belastingdienst, FIOD, UWV, SVB en ISZW. Deze partijen brengen signalen en informatie in en kunnen vanuit hun eigen taken en bevoegdheden interventies doen. Door middel van casustafels, adresonderzoeken, huisbezoeken en een brede samenwerking van partners wordt informatie over mogelijke misstanden verzameld en gedeeld. Daarna kunnen gerichte interventies plaatsvinden. Ook het RIEC wordt ingeschakeld om informatie uit te wisselen en analyses te maken, met name om inzicht te krijgen in clusters en netwerken van criminelen.

De afgelopen jaren heeft de gemeente geïnvesteerd in ambtelijke capaciteit en expertise om intensivering van deze aanpak mogelijk te maken. Signalen worden intern nu beter met elkaar gedeeld en Burgerzaken fungeert als poortwachter tegen ondermijning. Een integrale aanpak en informatie-uitwisseling zoals in de aanpak Scheerlicht is belangrijk. Informatiedeling en samenwerking vindt plaats onder de afspraken vastgelegd in verschillende convenanten.

Inmiddels zijn door de aanpak Scheerlicht 86 woningen in Diemen weer vrijgekomen voor echte woningzoekenden. Vele woningen zijn daarnaast nog in onderzoek. Ook zijn strafrechtelijke onderzoeken ingesteld, sommige panden zijn bestuursrechtelijk gesloten, onrechtmatige uitkeringen zijn gestopt, aanvragen voor uitkeringen zijn afgewezen, er zijn beslagleggingen door de belastingdienst gedaan, evenals terugvorderingen van fraudebedragen, criminele netwerken en 'voorkeurslocaties' zijn beter in beeld en de kwaliteit van de BRP is verbeterd.

De komende jaren wordt de methodiek Scheerlicht voortgezet. In het uitvoeringsprogramma voor 2021 wordt aangegeven hoe Scheerlicht het komende jaar verder vorm krijgt.

4.3.2 Inzetten TNO-tool spookbewoning

Het signaleren van spookbewoning is bij het opsporen van ondermijnende criminaliteit essentieel. Momenteel is enorm veel (hand)werk vereist om de reden van BRP-leegstand te achterhalen. Er is daarom instrumentarium nodig dat snel data kan koppelen, verrijken en analyseren (uiteraard binnen de kaders van rechtmatigheid en privacy). TNO ontwikkelt een instrument dat op basis van beschikbare informatie en open bronnen op systematische en geheel traceerbare wijze ondersteuning biedt bij het maken van een inschatting van het risico dat een leegstaand pand mogelijk wordt gebruikt voor malafide praktijken. Hierbij wordt gebruik gemaakt van technologie die TNO eerder in het Ondermijningslab heeft ontwikkeld.

Het aantal panden waarvoor een dergelijke inschatting gemaakt moet worden is zeer omvangrijk en bovendien wijzigt de samenstelling van dat bestand voortdurend. Bovendien passen criminelen zich aan het handelen van de overheid aan en zullen zij steeds weer nieuwe modus operandi ontwikkelen om in positie te blijven. Het kunnen inschatten van het risico moet dus mee kunnen groeien met deze ontwikkeling. Het instrument van TNO ondersteunt niet alleen bij het veel sneller inzichtelijk maken van woningen waar hoogstwaarschijnlijk sprake is van personen die doelbewust onder de radar van de overheid willen blijven (spookbewoning en woonfraude); maar is onderweg ook in staat te 'leren' van nieuwe indicaties.

Het instrument wordt in 2021 ontwikkeld en getest in de gemeenten Diemen en Amstelveen. Indien het instrument goed werkt, kan het eerst in de hele provincie Noord-Holland en daarna landelijk ter beschikking worden gesteld aan alle gemeenten die het instrument willen gebruiken.

4.3.3 'Oren en ogen' binnen en buiten de organisatie

Voor het herkennen van signalen van ondermijnende criminaliteit is een belangrijke rol weggelegd voor onder andere baliemedewerkers, handhavers, medewerkers van de buitendienst, vergunningverleners en bestemmingsplanmedewerkers. Zij vormen evenals inwoners de ogen en oren in de gemeente. De komende twee jaar zullen wij extra aandacht besteden aan de signaalfunctie bij onze gemeentelijke medewerkers, bijvoorbeeld door speciale trainingen en voorlichting. Ook gaan wij medewerkers buiten de gemeente, zoals de straatcoaches en de beveiligers op de bedrijventerreinen, beter voorlichten en instrueren op het herkennen van signalen van ondermijnende criminaliteit.

4.3.4 Digitaal Opkopers Register (DOR)

Heling is een helaas nog te veel voorkomend misdrijf. Handelaren en opkopers kunnen bewust of onbewust goederen in- of verkopen die van diefstal afkomstig kunnen zijn. Om de heling beter te kunnen bestrijden zijn handelaren en opkopers verplicht zich te melden bij de gemeente. Daarnaast zijn opkopers verplicht ongeregelde en tweedehands goederen die zij verkrijgen te registreren. Deze registratie vindt plaats in het Digitaal Opkopersregister (DOR). Controles leveren signalen op van ondermijning en geven de mogelijkheid 'achter de gevel te kijken'.

4.3.5 Laagdrempelig melden van misstanden

De gemeente Diemen werkt sinds maart 2020 samen met Meld Misdaad Anoniem. De gemeente ontvangt vanaf dat moment relevante signalen over criminaliteit en fraude in Diemen die hier gemeld worden. De samenwerking zorgt ervoor dat de gemeente eerder en beter informatie krijgt over ondermijnende criminaliteit. Dat versterkt de integrale bestrijding daarvan. Door de aansluiting van Diemen krijgt de gemeente direct toegang tot de voor hen relevante meldingen, bijvoorbeeld als het gaat om hennepkwekerijen, mensenhandel en illegale verhuur.

Begin 2021 is er ook een webformulier op de gemeentelijke website gekomen waardoor nu ook burgers misstanden kunnen melden via Meld een Vermoeden. Daarnaast komt er later dit jaar een app waarmee burgers via hun telefoon melding kunnen maken van misstanden. Dit zal de drempel tot het doen van meldingen nog verder verlagen.

4.3.6 Datagedreven aanpak van adres- en woonfraude

Om de signalering en aanpak van ondermijnende criminaliteit datagestuurd te ondersteunen is er een applicatie van Shintō Labs aangeschaft. De 'lens Woon- en adresfraude' bestaat uit een aantal lagen die gezamenlijk analyse mogelijkheden bieden om woon- en adresfraude beter op te sporen. In 2021 zal deze datagedreven aanpak binnen de methodiek Scheerlicht vorm krijgen in Diemen.

4.3.7 Toepassen Open Source Intelligence in onderzoeken

De gemeente zet momenteel actief in op het raadplegen van open bronnen. Om het bronnenonderzoek meer structuur te geven, beter te kunnen duiden en bredere analyses te maken wordt er in 2021 een IRC/OSINT-module aangeschaft. Met deze module kan er veilig, anoniem en gericht onderzoek gedaan worden naar signalen van woonfraude en ondermijning. De implementatie van de module is medio 2021 afgerond, waarna medewerkers zullen worden opgeleid om effectief te kunnen zoeken in open bronnen. Hiermee kan de informatiepositie van de gemeente Diemen nog verder worden versterkt.

4.3.8 Actieve deelname aan projectgroep 'Misbruik woningen'

De gemeente Diemen sluit vanaf 2021 aan bij de projectgroep 'Misbruik woningen' van het RIEC. Hierbij wordt regionaal ingezet op het tegengaan van het crimineel gebruik van woningen. Te denken valt daarbij aan een woning die gebruikt wordt als onderduikadres voor drugscriminelen, een woning waarin drugs wordt geteeld, versneden, gewassen, of verpakt en een woning die dient als opslaglocatie voor drugs, wapens of geld. Echter, de praktijk laat zien dat criminelen zich vaak met

meerdere soorten criminele activiteiten bezig houden en mengvormen van misbruik van woningen dan ook vaak voorkomen.

De projectgroep is de komende periode bezig met specifieke casuïstiek, waar gekeken wordt naar de personen die rondom misbruik van woningen de cruciale schakels zijn, zoals malafide bemiddelaars en (verhuur)makelaars. De focus ligt daarbij niet alleen op het beëindigen van onrechtmatige bewoning, maar ook op preventieve maatregelen bedenken en uitvoeren, waarbij meer op fenomeenniveau gekeken wordt naar hoe het de cruciale schakels zo moeilijk mogelijk gemaakt kan worden. Er lopen hier twee actielijnen. Ten eerste het nader onderzoeken en aanpakken van het fenomeen "valsheid in geschrifte". Het blijkt uit opsporingsonderzoeken en handhavingsacties dat er veelvuldig gebruik gemaakt wordt van vervalste werkgeversverklaringen of anderszins om een woning te verkrijgen. De projectgroep wil een handelingsperspectief ontwikkelen om dit te bemoeilijken. De tweede actielijn is het weerbaarder maken van (commerciële) verhuurders en eigenaren van vastgoed. Gebleken is dat de controle op de aangeleverde documenten van potentiële huurders summier is. Het is de bedoeling hier een groter gevoel van urgentie te kweken.

4.3.9 Informatieplein Amstelland RIEC

Het verrijken van signalen met informatie van RIEC-partners is belangrijk om snel casuïstiek op te kunnen pakken. Een integrale informatiepositie is noodzakelijk om als één overheid te kunnen handelen. In 2021 zal daarom gekomen worden tot een informatieplein voor de Amstelland-gemeenten. De gemeente Diemen zal hier actief op aansluiten. Hierdoor kan de gemeente sneller en eenvoudiger informatie uitwisselen, signalen delen en binnen open, half open en gesloten bronnen onderzoek doen ten behoeve van het Bibob-proces. Dit leidt tot een advies aan de partners over mogelijke interventiestrategieën. De komst van het informatieplein wordt gefinancierd vanuit de landelijke versterkingsgelden.

4.3.10 Integraal analyseteam RIEC

In 2021 start de vorming van een integraal analyseteam dat volledig ingezet kan worden voor het uitvoeren van verschillende analyseopdrachten binnen alle thema's van het zesluik van het RIEC. Het analyseteam bestaat uit analisten van de gemeenten, politie, FIOD, Belastingdienst, en het RIEC-bureau. Analisten van de KMar, Inspectie SZW, Douane en het UWV zullen ook betrokken worden. Het analyseteam staat ten dienste van de hele regio. Een integraal analyseteam is bij uitstek geschikt voor het beantwoorden van complexe vraagstukken waarbij meerdere subjecten/objecten betrokken zijn, waarbij kennis en kunde vereist is van het merendeel van de RIEC-partners en waarbij het niet voldoende is om enkel de verschillende informatiesystemen van de partnerorganisaties te bevragen, maar ook de inzichten van professionals in het veld een belangrijke bron van informatie vormen. In dat geval is het extra belangrijk dat er gebruik kan worden gemaakt van de korte lijnen die de analisten van het integrale analyse team hebben met professionals binnen de eigen organisatie.

4.3.11 Nationaal en Regionaal Inlichtingenbeeld Ondernijning (NIBO/RIBO)

De recherche brengt in het Nationale en Regionale Inlichtingenbeeld Ondernijning alle criminele netwerken in kaart. In 2021 zal worden gezien hoe het NIBO/RIBO de informatiepositie van de lokale driehoeken nog meer kan versterken, zodat scherpere keuzes kunnen worden gemaakt in de inzet van alle veiligheidspartners en prioriteiten kunnen worden gesteld in het aanpakken van de verschillende fenomenen en criminele netwerken. De politie kan, waar mogelijk, voor de opsporing ook gebruik maken van de informatie die verkregen is via hacks van berichten uit onder andere de communicatiesystemen Sky ECC en Encrochat.

4.3.12 Inzet Ondernijningsbrigade

In 2021 zal de regionale Ondernijningsbrigade van start gaan. Het doel van de Ondernijningsbrigade is om snel, actiegericht en zichtbaar multidisciplinaire acties tegen ondernijning in te zetten. Gemeenten en andere RIEC-partners trekken samen op in het voorbereiden en uitvoeren van controleacties op basis van signalen of meldingen van mogelijke ondernijning. Deze

multidisciplinaire controles worden uitgevoerd binnen de thema's en het zesluik van het RIEC en vanuit ieders eigen bevoegdheden. De Ondernijmingsbrigade is vanaf begin 2021 operationeel en wordt eind dit jaar geëvalueerd. De Tactische Stuurgroep besluit op basis van de bevindingen uit de procesevaluatie of de Ondernijmingsbrigade in 2022 wordt voortgezet. De deelname van de Amstelland-gemeenten aan de ondernijmingsbrigade wordt deels gefinancierd door de landelijke versterkingsgelden.

4.3.13 Samenwerking met het MIT (Multidisciplinair Interventieteam)

Er wordt landelijk gewerkt aan de totstandkoming van het Multidisciplinair Interventie Team (MIT). Dit wordt een zelfstandig team van zo'n 400 specialisten op het gebied van inlichtingen, toezicht, handhaving en opsporing (onder ander financiële en digitale expertise). Het gaat uiteindelijk om het verstoren van criminele bedrijfsprocessen, het oprollen van criminele netwerken en het afpakken van criminele vermogens. Het (inter)nationaal opererende team is aanvullend op andere bestaande diensten. De regio wil een wederzijdse uitwisseling opbouwen zodat de kennis en activiteiten van het MIT en de regio elkaar versterken. Ook Diemen kan daarvan profiteren.

4.4 Ondernijming effectief aanpakken

4.4.1 Inzetten bestuurlijke interventies

Bij de aanpak van ondernijming worden naast strafrechtelijke, fiscale en privaatrechtelijke ook bestuurlijke interventies ingezet om vitale schakels te kunnen raken. Om alle mogelijke bestuurlijke interventies in kaart te brengen is door de regionale projectleiders een 'Menukaart' met bestuurlijke interventies gemaakt. Zo kunnen heel gericht lokale barrières worden opgeworpen tegen ondernijming³. In onderstaand schema staan de mogelijke interventies die ingezet kunnen worden in Diemen:

Interventie	Doel	Wanneer	Wie
Preventief			
Uitvoeren eigen Bibob-onderzoek <u>art. 7a en 9 Wet Bibob</u>	Inschatten mate van misbruik/niet faciliteren van malafide aanvragers	Bij vergunningsaanvragen, aanbestedingen of vastgoed- en/of grondtransacties	Bibob-coördinator, vergunningsverleners
Bibob-advies RIEC	Inschatten mate van misbruik/niet faciliteren van malafide aanvragers	Als aanvulling op eigen Bibob-onderzoek	Bibob-coördinator
Bibob-onderzoek door LBB	Advisering over: mate van gevaar/misbruik van aangevraagde/plegen van strafbare feiten	Bij vergunningsaanvragen, aanbestedingen of vastgoed- en/of grondtransacties	Bibob-coördinator
Aanwijzingsbevoegdheid risicovolle bedrijven en gebieden door burgemeester	Tegengaan onveilig, niet leefbaar en malafide ondernemers-klimaat	Bij risico op onder druk komen te staan van leefbaarheid of openbare orde door bedrijfsmatige activiteit	Burgemeester

³ Menukaart bestuurlijke interventies (Laffree, 2020).

Evenementenvergunning voor sportgala's <u>Art. 2:25 APV Diemen</u>	Ordelijk laten verlopen van evenementen zonder malafide organisatoren en om onveilige praktijken te voorkomen	Vermoeden gevaar voor de openbare orde, de openbare veiligheid, de volksgezondheid of het milieu	Burgemeester
Strategische communicatie	Ondermijner dwarszitten en bewustzijn creëren	Bij verdachte signalen rondom (rechts)persoon	Gemeente, media, RIEC-partners
Pop-up (politie)bureau	Zichtbaar aanwezig zijn van politie en handhaving op bedrijventerreinen	Bij malafide bedrijventerreinen of criminogene branches	Wijkagent, boa's, toezichthouders
Knock and Talk	Versterken informatiepositie, handhaven openbare orde, mensen uit anonimiteit halen	Nieuwe onbekende bedrijven	Boa's, toezichthouders, wijkagenten, wijkcoördinatoren
Controle BRP	Versterken informatiepositie gemeente en betrouwbare BRP-registratie en aanpak fraude	Signalen leegstand, overbewoning, misbruik adressen, mensenhandel	Gemeente, LAA
Weigeren vergunning of subsidie <u>Art. 1:8 APV, art. 27 Drank- en Horecawet, art. 2:20 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht</u>	Voorkomen dat vergunning of subsidie wordt gebruikt voor illegale doeleinden	Bij vermoeden van misbruik (bij omgevingsvergunning bij toepassing art. 3 Wet Bibob)	Burgemeester, vergunningverlener, college van B&W
Digitaal opkopers register <u>Art. 437ter Wetboek van Strafrecht en art. 2:67 APV</u>	Tegengaan van heling	Bij aankopen en verkopen van goederen een registratieplicht instellen	Gemeente en politie
Levensgedrag toets bij vergunningverlening <u>Art. 2:25 lid 2 APV, art. 30a Drank- en Horecawet, art. 30° Wet op de Kansspelen</u>	Voorkomen dat een vergunning ten onrechte wordt verleend	Bij slecht levensgedrag	Burgemeester, vergunningverlener
Weigeren/intrekken/schors en vergunning seksbedrijf <u>Art. 3:4 en 3:5APV</u>	Regulering seksbranche, bestrijding mensenhandel	Als de openbare orde, de leefomgeving of de veiligheid of gezondheid van de sekswerkers wordt bedreigd	Burgemeester, vergunningverlener
Repressief			
Last onder dwangsom/bestuurs-	Herstellen onrechtmatige situatie	Bij overtreding van een vergunningsvoorschrift of bepaling uit APV	Burgemeester

dwang <u>Art. 5:32 Awb, art 125 Gemeentewet</u>			
Opleggen gebiedsverbod, samenscholingsverbod, meldingsplicht <u>Art. 2:1, 2:78 APV, art. 172a en b Gemeentewet</u>	Tegengaan van overlast door individu of groep	(Dreiging) verstoring openbare orde	Burgemeester
Noodbevel <u>Art. 175 Gemeentewet</u>	Handhaving van de openbare orde of ter beperking van gevaar	Bijvoorbeeld als een woning is gesloten na een beschieting. Rampen, ongevallen, oproep, wanordelijkheden	Burgemeester
Intrekken/schorsen begunstigende beschikking <u>Art. 1:6 APV, Drank- en Horecawet, art. 5:19 Wet algemene bepalingen omgevingsrecht</u>	Intrekken beschikking	Overtreden voorwaarden of misbruik	Burgemeester, het college van B&W
Sluiting horeca-inrichting <u>Art. 2:30 APV, Wet op de Kansspelen</u>	(Tijdelijk) sluiten horeca-inrichting	Belang van openbare orde, exploitatie zonder vergunning, bij handel in drugs, gokken etc.	Burgemeester, Kansspelautoriteit
Sluiting woning/bedrijfspan <u>Art. 174a Gemeentewet</u>	Sluiting (particuliere) woning/bedrijfspan	(vrees dat) openbare orde wordt verstoord door gedrag in/rondom woning/lokaal/erf	Burgemeester
Kortdurende sluiting voor publiek toegankelijk gebouw <u>Art. 174 lid 2 Gemeentewet, art 2.30 APV</u>	Wegnemen gevaar openbare orde en criminele activiteiten stoppen	Bij acuut gevaar verstoring openbare orde, veiligheid en gezondheid	Burgemeester
In beheer geven woning / gebouw/ erf <u>Art. 13b Woningwet</u>	Tegengaan van fraude met vastgoed	Bij sluiting woning o.g.v. Opiumwet of Gemeentewet	Burgemeester
Sluiting lokaal / woning <u>Art. 13b Opiumwet</u>	Tegengaan drugshandel	Constateren (of voorbereidingshandeling en) drugshandel	Burgemeester
Toekomstig			
Sluiting woning bij aantreffen wapens of beschietingen	Sluiting (particuliere) woning	Bij (vrees) openbare verstoring door: ernstig geweld en/of aantreffen wapen	<i>Wetsvoorstel toevoeging art. 174a Gemeentewet</i>
Bestuurlijk verbod ondermijnende organisaties	Mogelijkheid om bestuurlijk verbod op te leggen aan rechtspersonen (OMG's)	Bij verstoring openbare orde door rechtspersonen	<i>Wetsvoorstel</i>
Verbod zichtbare uitingen verboden organisaties	Tegengaan verstoring openbare orde	Bij dragen full colours OMG in openbare ruimte	<i>Bij aanpassing APV</i>

4.4.2 Sluitingsbeleid uitbreiden

Zoals ook in de menukaart bestuurlijke interventies is aangegeven heeft de burgemeester in het kader van de handhaving van de openbare orde en veiligheid in een gemeente sluitingsbevoegdheden uit hoofde van: artikel 174a van de Gemeentewet (Wet Victoria), artikel 13b van de Woningwet (Wet Victor) en artikel 13b van de Opiumwet (Wet Damocles). Bij panden waar een overtreding van de Opiumwet wordt geconstateerd volgt op basis van een bestuurlijke rapportage of een 'doorzonsproces-verbaal' van de politie een bestuurlijke maatregel. Daarnaast kent de burgemeester ook de bevoegdheid om een pand te sluiten als er sprake is van 'voorbereidingshandelingen' als zodanig genoemd in de Opiumwet.

De gemeente voert een actief sluitingsbeleid van panden. Dit betekent dat na het aantreffen van misstanden, in principe altijd een bestuurlijke maatregel (waarschuwing of sluiting) wordt opgelegd. De interventie is erop gericht de ondermijnende situatie te stoppen. Daarnaast is het beleid van de gemeente Diemen erop gericht bij sluiting van het pand het huurcontract van de criminele huurder/gebruiker zo snel mogelijk op te laten zeggen, zodat de woning snel weer vrij kan komen voor een echte woningzoekende.

In 2021 zal een wetswijziging doorgevoerd worden waardoor een burgemeester een woning kan sluiten als de openbare orde rond de woning is of dreigt te worden verstoord door ernstig geweld, zoals een beschieting of het gooien van explosieven. Ook gaat de bevoegdheid gelden als er wapens in een woning zijn aangetroffen. De gemeente Diemen zal de beleidsregels van het sluitingsbeleid aanpassen zodat van deze mogelijkheden straks gebruik gemaakt kan worden.

4.4.3 Onderzoek ABC-aanpak hennep

Ter verbetering van de aanpak van georganiseerde hennepcultuur zal door de politie in samenspraak met gemeente en OM in 2021 een aanpak onderzocht worden die gericht is op het afpakken van wederrechtelijk verkregen vermogen. In deze zogenaamde ABC-aanpak worden hennep gerelateerde casussen verdeeld in drie categorieën, ieder met een afzonderlijk opvolgingsprotocol. De bedoeling hiervan is dat vóór de instap van de politie al duidelijk is of er sprake is van afpakmogelijkheden, waardoor de manier van afhandelen ook vooraf al (zo veel mogelijk) kan worden bepaald.

4.4.4 Bestuurlijk afpakken

De Amstelland gemeenten en de gemeente Amsterdam gaan het bestuurlijk afpakken van crimineel vermogen de komende twee jaar intensiveren. Bij bestuurlijk afpakken gaat het onder andere om het terugvorderen - oftewel bestuurlijke incasso van openstaande gemeentelijke vorderingen, dwangsommen, boetes en onterecht verstrekte uitkeringen bij criminelen. De Amstellandgemeenten willen gezamenlijk intensiveren op het bestuurlijk proces van innen van openstaande vorderingen. Hiertoe wordt de komende periode een project opgezet en uitgevoerd dat het bestuurlijk afpakken in alle vijf Amstellandgemeenten gaat opbouwen. Dit wordt gefinancierd vanuit de landelijke versterkingsgelden.

4.4.5 Illegale prostitutie/mensenhandel

Binnen de Amstelland-gemeenten wordt momenteel gewerkt aan een gezamenlijke aanpak van mensenhandel. Binnen die aanpak komt er extra aandacht voor het toezicht op en de handhaving van (thuis)prostitutie. Binnen de gemeente Diemen is het aantal bekende gevallen van illegale prostitutie nog vrij gering. Het is belangrijk om thuisprostitutie beter in beeld te krijgen en aan te pakken, gezien de risico's die in dit milieu voorkomen. Fenomenen als mensenhandel, uitbuiting en gedwongen prostitutie komen structureel voor in deze branche. Binnen Scheerlicht komen incidenteel ook (vermoedens) van thuisprostitutie voor. Op basis van de regionale aanpak zal de gemeente Diemen de komende jaren illegale prostitutie en andere vormen van mensenhandel beter kunnen signaleren en actiever aanpakken. Ook de zorgcoördinatie bij de opvang van slachtoffers wordt versterkt.

4.4.6 Voortzetting Out of the Box

De komende twee jaar wordt het project Out of the Box voortgezet. Dit project is gericht op het controleren van opslagboxen en 'self storage' bedrijven (met name op bedrijventerreinen). Hiermee wordt de anonimiteit van deze vorm van opslag doorbroken. Criminelen maken vaak gebruik van deze opslagruimten, bijvoorbeeld voor de opslag van drugs, illegale goederen, geld en wapens. Daarnaast zal deze wijze van controleren ook uitgebreid worden naar bedrijfsverzamelgebouwen, waar dezelfde fenomenen worden aangetroffen.

4.5 Privacy en gegevensuitwisseling

Aan integraal samenwerken is informatiedeling onlosmakelijk verbonden. Het verzamelen, registreren en verwerken van (persoons)gegevens valt in deze onder het regime van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG).

Gegevensuitwisseling in de aanpak van ondermijning gebeurt op basis van een aantal convenanten. De samenwerkingsovereenkomst voor interventieteams is een landelijk convenant dat door de gemeente Diemen is ondertekend. Dit zogenaamde LSI-convenant (Landelijke Stuurgroep Interventies) is een belangrijke pijler onder de samenwerking bij de methodiek Scheerlicht. Het convenant heeft als doel om afspraken vast te leggen over de samenwerking in interventieteams. De convenantpartners werken samen in interventieteams ter voorkoming en terugdringing van belasting- en premiefraude, toeslagenfraude, uitkeringsfraude, overtredingen van arbeidswetgeving en daarmee samenhangende misstanden.

In 2017 is door de deelnemende burgemeesters uit Noord-Holland, waaronder Diemen, een convenant getekend voor het tegengaan van identiteitsfraude. Het convenant is opgesteld door de werkgroep tegen identiteitsfraude (WTI). Door meer samen te werken, kennis te delen en gezamenlijke opleidingen te realiseren hopen de betrokken gemeenten en organisaties identiteitsfraude verder terug te dringen.

In 2018 sloten de gemeente Diemen en de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) een verwerkersovereenkomst voor het verwerken van persoonsgegevens ten behoeve van de aanpak. De LAA is een programma waarin patronen worden onderzocht die kunnen duiden op een verkeerde adresregistratie.

Afb. 1 Ondertekening vernieuwd convenant Doorzon in 2019.

De gemeente Diemen werkt al sinds 2018 samen met de politie, netbeheerder Liander en de woningcorporaties aan de aanpak van woonfraude en ondermijning. Ook een groot aantal particuliere verhuurders en makelaarsverenigingen heeft zich inmiddels aangesloten bij de aanpak. De zestien partijen die eind 2019 het vernieuwde convenant hebben ondertekend zien dat woonfraude en ondermijning de veiligheid en leefbaarheid in de wijken aantasten. Het vernieuwde Doorzon-convenant is uitgebreid met ontwikkelingen en ervaringen die zijn opgedaan tijdens de Diemense methodiek Scheerlicht.

De samenwerking binnen het RIEC is gebaseerd op het RIEC-LIEC convenant. Het privacy protocol RIEC's-LIEC is onderdeel van het convenant. Het privacyprotocol bevordert de zorgvuldige verwerking van persoonsgegevens en beschrijft de manier waarop de convenantpartners in het samenwerkingsverband persoonsgegevens delen. Het protocol is integraal van toepassing op alle RIEC's en beschrijft eenduidig de werkwijze van alle RIEC's. De RIEC's verzamelen en verwerken persoonsgegevens van personen die zich mogelijk bezig houden met (verschijningsvormen van) georganiseerde criminaliteit. Het RIEC meldt dit bij het College Bescherming Persoonsgegevens (CBP).

Ten aanzien van zorg en veiligheid en de samenwerking tussen partners in het sociaal domein gelden ook diverse convenantafspraken. Zo heeft Diemen het convenant Actiecentrum Veiligheid en Zorg/Aanpak Top 600 en het aansluitdocument Samenwerken Zorg en Veiligheid ondertekend.

4.6 Discussie over drugsbeleid

Een groot deel van de ondermijnende criminaliteit is gerelateerd aan de drugshandel. Terecht wordt daarom op alle niveaus de discussie gevoerd over het drugsbeleid in Nederland. Prof. dr. Hans Boutellier geeft in het eerdergenoemde VNG-essay aan dat er behoefte is aan een maatschappelijk debat, waarin op alle niveaus en door velerlei betrokkenen wordt gesproken over de wenselijke houding ten opzichte van de drugswereld in Nederland. "Van de gemeenten kan niet worden verwacht dat zij verantwoordelijk worden voor het nationale vraagstuk van morele ambiguïteit." Bestuurskundige Pieter Tops en journalist Jan Tromp pleiten in hun boek '*Nederland drugsland*' (2020) ervoor dat voor- en tegenstanders van het legaliseren van gebruik samen oplossingen gaan zoeken die kwetsbare mensen beschermt en het ondermijningsmodel van de criminelen ondermijnt. Zij vinden dat vormen van legalisering een nuttige bijdrage kunnen leveren aan beheersing en controle van gebruik. Regulering zien zij als onderdeel van een brede benadering. Hierin gaan beheerst gebruik, controle op gebruik en gelegaliseerd gebruik hand in hand, als sluitstuk van nieuw beleid. Het college van Diemen steunt een breed maatschappelijk debat over een nieuw te voeren drugsbeleid.

5. ORGANISATIE, FINANCIËN EN COMMUNICATIE

De afgelopen jaren is fors geïnvesteerd in de interne organisatie van de gemeente Diemen om de veiligheid in Diemen te bevorderen en ondermijnende criminaliteit te bestrijden. De gemeenteraad heeft met name extra middelen ter beschikking gesteld voor de methodiek Scheerlicht. Naast versterking van het team handhaving en Openbare Orde en Veiligheid en de coördinatie van de methodiek Scheerlicht, is ook ingezet op versterking van de (juridische) backoffice en het Team Burgerzaken als poortwachter.

Ook de interne samenwerking is geïntensiveerd. In het lokale ondermijningsoverleg zijn verschillende gemeentelijke disciplines (waaronder het cluster Openbare Orde en Veiligheid, het team Burgerzaken, het team Sociale Zaken, het team WMO, het cluster Bouw en Woningtoezicht en de handavingsjuristen) vertegenwoordigd. Dit overleg bespreekt wekelijks alle nieuwe adressen waar een signaal over is binnengekomen. Daarna wordt bepaald wie de 'eigenaar' wordt van de casus en of de casus mono disciplinair of integraal wordt uitgevoerd.

Voor dit uitvoeringsplan wordt in belangrijke mate gesteund op de bestaande gemeentelijke middelen en organisatie, alsmede die van de veiligheidspartners. Voor een deel van het programma wordt gebruik gemaakt van externe financiële middelen. Zo zijn er (extra) versterkingsgelden vanuit het Rijk ter beschikking gekomen voor de regionale aanpak van ondermijning, in ieder geval tot en met 2022. Daarnaast financiert ook de Provincie Noord-Holland (innovatieve) projecten op dit terrein.

De gemeente zal in samenwerking met de andere veiligheidspartners actief blijven communiceren over de aanpak van ondermijnende criminaliteit in Diemen en de regio. Waar mogelijk wordt gecommuniceerd over de genomen bestuurlijke maatregelen, zoals het sluiten van panden, en andere interventies van gemeente en politie. Ook zal regelmatig aandacht worden gevraagd voor de successen van het beleid en de samenwerking tussen de partners. Dit kan ook leiden tot een hogere meldingsbereidheid van signalen van ondermijnende criminaliteit en een beter draagvlak voor het beleid. De burgemeester zal daarnaast de gemeenteraad regelmatig informeren over de voortgang en de resultaten van het beleid.